

Medijacija u kaznenom postupku s posebnim osvrtom na maloljetnike kao počinitelje

Gojak, Mihaela

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:923941>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Katedra za kazneno pravo

Mihaela Gojak

**MEDIJACIJA U KAZENOM POSTUPKU S POSEBNIM OSVRTOM
NA MALOLJETNIKE KAO POČINITELJE**

Diplomski rad

Mentor: doc. dr. sc. Reana Bezić

Zagreb, travanj 2023.

REPUBLIKA HRVATSKA

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET**

Student:

Mihaela Gojak

Naslov diplomskog rada:

**MEDIJACIJA U KAZNENOM POSTUPKU S
POSEBNIM OSVRTOM NA MALOLJETNIKE KAO
POČINITELJE**

Kolegij:

KAZNENO PRAVO

Mentor:

doc.dr.sc. Reana Bezić

Zagreb, travanj 2023.

Izjava o izvornosti

Ja, Mihaela Gojak pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Mihaela Gojak

(potpis)

Sadržaj

1. UVOD	1
2. <i>ALTERNATIVAN NAČIN RJEŠAVANJA POSLJEDICA KAZNENIH</i> <i>DJELA ;</i> <i>MEDIJACIJA</i>	3
2.1. Pojam medijacije i restorativne pravde.....	3
2.2. Medijacija ili kazneni postupak – alati rješavanja sporova među strankama	5
2.3. Međunarodni standardi medijacije u kaznenom pravu i temeljni izvori	8
2.4. Pravni sustavi u kojima je zaživjela medijacija.....	10
2.5. Mogućnost medijacije u kaznenim stvarima u Hrvatskoj	12
3. <i>MALOLJETNICI KAO POČINITELJI KAZNENIH DJELA</i>	16
3.1. Fenomenološki aspekti maloljetničke delinkvencije	16
3.2. Značaj načela svrhovitosti u postupku prema maloljetnicima	21
3.3. Medijacija u maloljetničkom kaznenom pravu	24
4. <i>MEDIJACIJA U PRAKSI</i>	27
5. <i>ZAKLJUČAK</i>	30
6. <i>LITERATURA</i>	31

1. UVOD

Različitost je ono što nas obogaćuje i čini svijet zanimljivim mjestom. Rađamo se i rastemo u drugačijim uvjetima, kroz život nas usmjerava obitelj, prijatelji, okolina, a i mi sami. Dok se u Kini podrigivanje na glas nakon jela ili pljuvanje po cesti smatra prihvatljivim, dapače uobičajenim ponašanjem, u zemljama zapadne kulture bi vas itekako čudno gledali da tako nešto napravite u restoranu nakon finog jela. Kada govorimo o različitosti, ne mislim pritom samo na boju kože, spol, vjeru itd. Itekako su važne i razlike u karakteru, razmišljanjima, stavovima. Često različitost u stavovima i pristupu može dovesti do konflikta, odnosno sukoba. No to ne mora biti jedini uzrok. Sama riječ sukob u sebi već sadrži objašnjenje, „dvije kobi“. Konflikt (sukob) koji označava suprotstavljene interese među ljudima, potpuno je uobičajena i prirodna pojava u međuljudskim odnosima. Konflikti mogu biti od onih koji su slabijeg intenziteta i gotovo beznačajni, a mogu eskalirati i najgrubljim povredama temeljnih ljudskih prava. Postoje razne metode rješavanja sukoba: iskren razgovor i isprika, pregovori, parnični postupak, sporazum između zaraćenih strana, no ako se radi o razmiricama ozbiljnijeg karaktera, doći će do državne intervencije, u vidu kaznenog postupka. Jedan od suvremenih i široko primjenjivih načina rješavanja sukoba je i medijacija, odnosno mirenje. Kako je to upravo tema ovog rada, točnije medijacija u kaznenom postupku s posebnim osvrtom na maloljetnike kao počinitelje, u radu je objašnjeno što je medijacija i kako se primjenjuje u okviru restorativne pravde, njene glavne osobine, razlike u odnosu na kazneni postupak, izvori, kako je regulirana u različitim pravnim sustavima te zašto predstavlja pogodnu i inovativnu zamjenu kaznenom postupku, posebice kada se radi o maloljetnim počiniteljima. Nadalje, prikazani su fenomenološki aspekti maloljetničke delinkvencije uz pomoć statističkih prikaza koji nastoje prikazati kretanje maloljetničkog kriminala, a kroz ključne pojmove: prijavljeni, optuženi i osuđeni maloljetnici.

Također, objašnjeno je kako načelo svrhovitosti otvara put medijaciji. Na kraju je kroz praktičan primjer, opisan tijek medijacije te utjecaj na sudionike u postupku i cijelu zajednicu.

2. ALTERNATIVAN NAČIN RJEŠAVANJA POSLJEDICA KAZNENIH DJELA ; MEDIJACIJA

2.1. Pojam medijacije i restorativne pravde

U kaznenom pravu medijacija se spominje u okviru pojma restorativne pravde – radi se o drugačijem pristupu prema zločinu i novim načinima kako reagirati na isti.¹ Više u središtu kaznenog prava nije retribucija²: kazna i kažnjavanje počinitelja od strane države³, niti rehabilitacijski pristup,⁴ već rekonstruktivni (obnavljajući) pristup⁵ prema kojemu su primarni interesi žrtve i zajednice, popravljjanje štete, komunikacija, pomirenje i generalno, pozitivno ozračje u budućnosti. Restorativna pravda u hrvatskom se jeziku može poistovjetiti s bliskoznačnicom - 'rekonstruktivni pristup', a koji označava 'obnavljanje odnosa u zajednici, popravak ili naknadu štete načinjene kaznenim djelom, promjene vrijednosnog sustava i načina rješavanja problema'.⁶ Dakle, radi se o humanom pristupu rješavanja posljedica kaznenih djela, koji uključuje žrtvu kao glavnu figuru postupka, a kojemu je cilj vraćanje u prijašnje stanje oštećenika i zajednice⁷. Tri su osnovna modela restorativne pravde: medijacija, konferencije i

¹Daniel W. Van Ness, An Overview of Restorative Justice around the World, April 2005., p.1., Eleventh United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice, Workshop 2: Enhancing Criminal Justice Reform Including Restorative Justice

² Teorija retribucije smatra da je kazna u vidu nanošenja zla nužna prema počinitelju radi pravednog ujednačavanja krivnje i počinjenog djela, a pritom se zanemaruju socijalno korisni učinci. Preuzeto iz: Bojanić Igor, Marin Mrčela: Svrha kažnjavanja u kontekstu šeste novele Kaznenog zakona, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 13, broj 2/2006, str. 431-449., str. 435.

³ Osnovni cilj kažnjavajućeg pristupa je ustanoviti kaznenu odgovornost. To rezultira odgovarajućom kaznom, a izvršavanje kazne predstavlja sredstvo zastrašivanja. Preuzeto iz: Model izvansudske nagodbe u kaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnicima, Izdavači: Ministarstvo rada i socijalne skrbi RH, Državno odvjetništvo RH i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Urednice : Nivex Koller-Trbović, Božica Cvjetko, Marija Koren-Mrazović, Antonija Žižak, 2003., str. 11.

⁴ Radi se o posebnim mjerama prema počinitelju koje za cilj imaju povoljan učinak na njegovo ponašanje u vidu prevencije budućeg delinkventnog ponašanja i pomoći u rehabilitaciji počinitelja.

⁵ Ibid, str. 12.

⁶ Anja Miroslavljević, Nivex Koller-Trbović, Davorka Lalić-Lukač: Evaluacija uspješnosti izvansudske nagodbe u stručnoj službi za izvansudsku nagodbu Zagreb, Stručni članak, 2010., Kriminologija i socijalna integracija. Vol. 18 (2010) Br. 2, 1-104, str. 54.

⁷ Ibid, str. 13.

kružni modeli⁸. Ovaj rad posvećen je prvom modelu, medijaciji, odnosno medijaciji (izvansudskoj nagodbi) kada su u pitanju maloljetni počinitelji. Dane su različite općenite definicije što je medijacija, npr. prema Pravilniku o medijaciji (u nastavku: Pravilnik) donesenom 2019. godine, u Hrvatskoj udruzi za mirenje, medijacija (posredovanje, potpomognuto pregovaranje) je: 'postupak bez obzira na njegov naziv, u kojem sudionici nastoje sporazumno riješiti svoj spor uz pomoć jednog ili više medijatora koji im pomažu postići nagodbu, bez ovlasti da im nametnu obvezujuće rješenje'.⁹ U 2. članku Pravilnika navedena je univerzalna definicija - pregovaranje uz pomoć treće osobe od povjerenja stranaka. Bitno obilježje medijacije je njen *dobrovoljan* karakter, što znači da stranke same pristaju na ovaj postupak, mogu u svakom trenutku odustati te nisu dužne postići zajedničko rješenje.

Pečik o pojmu medijacije kaže: „Posredovanje ili medijacija specifičan je način rješavanja sukoba pri kojem nepristrana treća strana intervenira u sukob, kako bi, kroz niz koraka, vodila sukobljene pojedince ili grupe do rješenja koje oni sami predlažu, biraju i dogovaraju.“¹⁰ U ovoj definiciji naglasak je stavljen na tzv. '*stranačko rješenje*' konflikta, dakle zajedničko rješenje stranaka, što je također jedno njenih od obilježja. Osim sukobljenih strana, sudjeluje i stručna, za to educirana osoba, '*medijator*', koji pomaže sudionicima u rješavanju spora: vodi postupak, saslušava stranke, olakšava im komunikaciju i razumijevanje. Također, uz medijatora u medijaciji koje su dio maloljetni počinitelji sudjeluje i niz stručnjaka sa znanjima o razvoju djece i mladih. Isto tako, *tajnost* je bitna karakteristika te se informacije dobivene za vrijeme trajanja

⁸ Paul McCold, Restorative Justice Practice: The State of the Field 1999., International Institute for Restorative Practices Bethlehem, August, 1999., p. 1., <https://www.iirp.edu/news/restorative-justice-practice-the-state-of-the-field-1999>

⁹ Pravnik o medijaciji preuzet je sa internetske stranice - <https://medijacija.hr/pravilnik-o-medijaciji/>, članak 2. st. 1. Pravnik o medijaciji u HUM-u

¹⁰ Nina Pečnik, Sukobi i strategije njihova rješavanja, Teorija i metodologija socijalnog rada, pregledni znanstveni članak, lipanj 1994., 59.-65., str. 63.

postupka ne mogu koristiti kasnije, ukoliko stranke na to nisu pristale.¹¹ Medijacija kao postupak nije predviđena samo za jednu granu/područje prava. Primjenjiva je primjerice u radnim, obiteljskim, gospodarskim sporovima, a u kaznenim stvarima, posebno kada se radi o maloljetnim počiniteljima.

2.2. Medijacija ili kazneni postupak – alati rješavanja sporova među strankama

Kazneni postupak koji započinje podnošenjem kaznene prijave, a završava donošenjem presude dio je javnog prava, a to znači da je država ta koja reagira na kazneno djelo, odnosno sankcionira počinitelja.¹² Sve se više teži tome da se kazneni postupak, ukoliko se radi o blažim ili srednje teškim kaznenim djelima, zamijeni medijacijom kao prikladnijim načinom za rješavanje sukoba, a posebice kad se radi o maloljetnim počiniteljima. To je u skladu s preporukama međunarodnih dokumenata¹³ o kaznenopravnoj zaštiti djece i načelu minimalne intervencije prema maloljetnicima.¹⁴ Počinitelji trebaju biti spremni na suradnju, prihvaćanje odgovornosti, popravljivanje vlastitog ponašanja i štete koju su nanijeli žrtvi. Ne radi se samo o popravljivanju materijalne štete, već se pokušava razriješiti međuljudski odnos između žrtve i počinitelja, pronaći uzroke počinjenja djela i kako ponovno uspostaviti ravnotežu i socijalni mir. Drugi izraz za izvansudsku nagodbu/ medijaciju je 'diverzija'¹⁵ (preusmjeravanje, skretanje, promjena smjera) koji pojam označava intervenciju države koja nije klasično kažnjavanje počinitelja, već

¹¹ Božica Cvjetko, Mladen Singer, Kaznenopravna zaštita djece 2013., Zagreb, str. 615.

¹² Ibid. str. 614.

¹³ Neki od najbitnijih dokumenta koji naglašavaju važnost alternativnih sankcija jesu : Standardna minimalna pravila Ujedinjenih naroda za primjenu sudskih postupaka prema maloljetnicima (Pekinška pravila, 1985.) i Konvencija UN-a o pravima djeteta iz 1989. Preuzeto iz: Dr. sc. Ante Carić: Provedba standarda UN za maloljetničko pravosuđe u hrvatskom maloljetničkom kaznenom zakonodavstvu, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 43, 1/2006., str. 1.-16., str. 1.

¹⁴ Biljana Puharić, Ivana Radić: Primjena načela svrhovitosti u postupanju prema maloljetnicima, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 22, broj 2/2015, str. 635-670., str. 636.

¹⁵ Nivex Koller-Trbović, Vesna Gmaz-Luški: Primjena izvansudske nagodbe (medijacija) u pretkaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnim osobama, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 13, broj 2/2006, str. 933-956., str. 936.

poduzimanje svih radnji koje omogućuju nepokretanje kaznenog postupka. Koristi se kada se provedbom formalnog postupka ne bi postigla svrha kažnjavanja, kada je počinitelj priznao kazneno djelo i spreman je na suradnju.¹⁶

Medijacijom se na efikasniji i jednostavniji način, uz poštivanje interesa žrtve, nastoji postići zadovoljstvo obiju strana, žrtve i počinitelja te bolja i sigurnija budućnost za cijelu društvenu zajednicu. U nastavku su navedene *temeljne razlike* medijacije i sudskog postupka te koje su to vrijednosti koje medijacija pruža.

Prilikom provođenja kaznenog postupka određuje se je li došlo do kršenja zakona i na koji način, a ukoliko se ustanovi i dokaže da je došlo do povrede, počinitelju predstoji sankcija, država kažnjava počinitelja i tako štiti zajednicu.¹⁷ Suprotno tome, u procesu medijacije se nastoji pronaći 'stranačka' istina, a važna je spremnost počinitelja da preuzme odgovornost i naknadi štetu koju je prouzročio. Preuzimanje odgovornosti u ovom slučaju ne znači prihvaćanje kazne/sankcije, već se počinitelj susreće s konkretnom odgovornosti – kako nadoknaditi stvarnu štetu počinjenu stvarnoj osobi.¹⁸ Glede uloge žrtve/oštećenika, u kaznenom postupku, žrtva ima pravo ne sudjelovati u kaznenom postupku,¹⁹ a ukoliko sudjeluje, postaje i oštećenik,²⁰ no ne mora doći u izravan kontakt s počiniteljem ako to ne želi. U medijaciji, oštećeniku je, kao glavnom sudioniku, omogućeno sudjelovati u postupku, izravno, licem u lice, razgovarati s počiniteljem, postavljati pitanja, sudjelovati u izboru načina popravka štete, iskazati osjećaje,

¹⁶ Ibid, str. 637.

¹⁷ Ibid, str. 937.

¹⁸ Model izvansudske nagodbe u kaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnicima, Izdavači: Ministarstvo rada i socijalne skrbi RH, Državno odvjetništvo RH i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Urednice : Nivex Koller-Trbović, Božica Cvjetko, Marija Koren-Mrazović, Antonija Žizak, 2003., str. 16.

¹⁹ Zoran Burić: Novi položaj žrtve u kaznenom postupku – u povodu obveze transportiranja odredaba direktive 2012/29/EU u hrvatski kaznenopravni sustav, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 22, broj 2/2015, str. 383-410.

²⁰ Zakon o kaznenom postupku ("Narodne novine" br. 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. - službeni pročišćeni tekst, 91/12., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/19., 126/19., 80/22.) čl. 202. st. 12.

misli, vezane uz kazneno djelo, i na kraju ukoliko je voljan, razriješiti konflikt s počiniteljem. Na taj način se, nakon suočavanja, smanjuje strah među žrtvama, a i počinitelji mogu razumjeti kako su svojim ponašanjem naštetili dugom te ako su spremni, mogu, u sporazumu s oštećenikom, aktivno raditi na popravljaju štete i izbjeći formalnu sankciju.²¹ Treću, nepristranu osobu u oba postupka predstavlja sudac, odnosno medijator. No, njihove uloge su različite. Sudac nastupa na temelju ovlasti koje crpi iz zakona, ispituje stranke te mora donijeti presudu na temelju dokaza koje ima, što znači da je formalno i ograničen u postupanju. Često je u sudskom postupku komunikacija među strankama ograničena ili je nema jer sve ide posredno, preko punomoćnika.²² Ishod suđenja ima za posljedicu da postoje pobjednik i poraženi, a to će u budućnosti teško doprinijeti osobnom miru i zadovoljstvu.²³ S druge strane, medijator nastupa kao prirodni autoritet te nastoji pomiriti stranke, ne donosi konačnu odluku poput suca, već svojim vještinama i obrazovanjem pomaže strankama da donesu 'vlastitu presudu' koja bi bila korisna za obje strane. U tom smislu, jezičac na vagi ne preteže niti na jednu sukobljenu stranu.

Iz navedenog proizlaze prednosti koje medijacija nudi kako za počinitelja, tako i za žrtvu. Značajna vrijednost medijacije je upravo preventivan učinak na počinitelja, koji teško da će, nakon iskrenog i izravnog razgovora sa žrtvom, preuzimanja odgovornosti za posljedice kaznenog djela i spremnosti na popravljavanje štete, opet počiniti kazneno djelo.²⁴ Također, sudski postupci su radi ogromnog broja predmeta većinom dugotrajni i skupi,²⁵ te nije čudno što će mnogi potražiti kao alternativu drugo rješenje – medijaciju, koja od podnošenja prijedloga do

²¹ Ibid, str. 937.

²² <https://medijacija.hr/medijacija-opcenito/>

²³ Ibid, str. 938.

²⁴ Ibid, str. 938.

²⁵ Alan Uzelac, Mirenje kao alternativa suđenju, 1.-12, str.1., https://medijacija.hr/wp-content/uploads/2020/04/prof.dr_.sc_.-Alan-Uzelac-Mirenje-kao-alternativa-su%C3%84%E2%80%98enju1.pdf

sklapanja nagodbe, u prosjeku traje 29 dana.²⁶

2.3. Međunarodni standardi medijacije u kaznenom pravu i temeljni izvori

Razvoj medijacije u Europi intenzivirao se još u posljednjim godinama prošlog stoljeća, kada je Vijeće ministara, Vijeća Europe, 1999. godine, državama članicama poslalo Preporuku R(99)19 o medijaciji u kaznenim predmetima.²⁷ Kao opća načela i standardi medijacije, navedena su slijedeća:

'1) Medijacija u kaznenim predmetima može se primijeniti samo ako su stranke na nju slobodno pristale 2) Stranke mogu u svako doba odustati od medijacije 3) Rasprave tijekom medijacije su povjerljive i ne mogu se rabiti kasnije, osim ako su stranke na to pristale. 4) Medijacija se provodi u općeprihvaćenim i dostupnim službama 5) Medijacija treba biti dostupna u svim stadijima kaznenog postupka 6) Službe u kojima se provodi medijacija trebaju u okviru pravosudnog sustava imati dovoljnu autonomiju'²⁸

Nedugo zatim, 2001. godine donesena je Okvirna odluka Vijeća Europske unije o položaju žrtve u kaznenom postupku²⁹, a u čijem članku 10. stoji: '1. Svaka država članica potiče nagodbu u kaznenim stvarima za kaznena djela za koja ovu vrstu mjera smatra primjerenima. 2. Svaka država članica osigurava da se sporazum postignut između žrtve i počinitelja kaznenog djela tijekom medijacije u kaznenom postupku uzme u obzir.'³⁰ Iz ovih dokumenata proizlazi koliko je medijacija važna za žrtvu i stavlja njene interese u prvi plan. Potvrdu toj činjenici dala je 'Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi

²⁶ <https://medijacija.hr/medijacija-opcenito/>

²⁷ Božica Cvjetko, Mladen Singer, Kaznenopravna zaštita djece, Zagreb, 2013., str. 614.

²⁸ Ibid, str. 615.

²⁹ Aleksandar Maršavelski, Kornelija Ivanušić: Restorativna pravda u kaznenopravnoj teoriji i praksi, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 28, broj 2/2021, str. 473-505., str. 483

³⁰ Okvirna odluka Vijeća od 15. ožujka 2001. o položaju žrtava u kaznenom postupku, čl. 10.

minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP³¹, implementirana u ZKP, koja uz brojna druga prava osnažuje i pravo na pristup službama za potporu žrtvama³² te osposobljavanje djelatnika koji surađuju i pomažu žrtvama.³³ Najnoviji izvor u okviru EU je Preporuka R (2018)8 o restorativnoj pravdi u kaznenim stvarima čija je svrha poticanje država članica na razvoj i primjenu restorativne pravde te korištenje i razvitak suvremenih i humanih pristupa u rješavanju posljedica kaznenih djela.³⁴ Kada govorimo o međunarodnim standardima postupanja prema maloljetnicima mnoge konvencije, preporuke i načela uvažavaju i zagovaraju medijaciju u rješavanju sporova koji su rezultat maloljetničke delinkvencije. Neki od najvažnijih međunarodnih dokumenta su: Pekinška pravila iz 1985³⁵, Konvencija UN-a o pravima djeteta iz 1989., Vodeća načela UN-a za prevenciju mladenačke delinkvencije iz 1990., Minimalna pravila UN-a za zaštitu maloljetnika lišenih slobode iz 1990., Društvene reakcije Vijeća Europe na mladenačku delinkvenciju iz 1987. (CE R(87)20) i mnogi drugi. Ti dokumenti su nit vodilja nacionalnim zakonodavstvima i uputa u postupanju prema maloljetnim počiniteljima, a koja se ogleda u izbjegavanju formalnog sudskog postupka i, kad god je to moguće, pokušaju mirnog rješavanja spora, izvan suda.³⁶

Unutar domaćeg zakonodavstva izvori koji su usko povezani s medijacijom u kaznenom pravu jesu: Zakon o kaznenom postupku³⁷ (u nastavku: ZKP), Zakon o sudovima za mladež³⁸ (u

³¹ Reana Bezić, Petra Šprem: Zaštita žrtava u kaznenom postupku - praktična implementacija direktive 2012/29/EU Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 27, broj 2/2020, str. 603-635., str. 604.

³² DIREKTIVA 2012/29/EU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP, čl. 8.

³³ Ibid, čl. 25.

³⁴ Prilog Preporuci CM/Rec(2018)8

³⁵ Standardna minimalna pravila Ujedinjenih naroda za primjenu sudskih postupaka prema maloljetnicima iz 1985.

³⁶ Biljana Puharić, Ivana Radić: Primjena načela svrhovitosti u postupanju prema maloljetnicima, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 22, broj 2/2015, str. 635-670., str. 643.

³⁷ Zakon o kaznenom postupku ("Narodne novine" br. 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. - službeni pročišćeni tekst, 91/12., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/19., 126/19., 80/22.)

³⁸ Zakon o sudovima za mladež ("Narodne novine" br. 84/11., 143/12., 148/13., 56/15., 126/19.)

nastavku: ZSM), Zakon o izvršavanju kazne zatvora³⁹ (u nastavku: ZIZK), Kazneni zakon⁴⁰ (u nastavku: KZ) i Zakon o mirenju⁴¹ (u nastavku: ZM). U drugom dijelu rada detaljnije ću se osvrnuti na odredbe ZSM-a, odnosno kako se ogleda načelo svrhovitosti u odnosu na maloljetne počinitelje.

2.4. Pravni sustavi u kojima je zaživjela medijacija

Medijacija u kaznenim predmetima zaživjela je u mnogim državama diljem Europe, posebice donošenjem Preporuke R Vijeća Europe (2018)⁸ o restorativnoj pravdi u kaznenim stvarima.

U Norveškoj se sukladno Zakonu o postupku Vijeća za sukobe medijacijom bavi Vijeće za sukobe, kroz izravno, dobrovoljno sudjelovanje počinitelja i žrtve „oči u oči“ bez odvjetnika uz metode potpore strankama. Postupak medijacije provodi se na zatvorenim sastancima, na način da se u svakom momentu strankama osigurava privatnost i povjerljivost svih činjenica koje se iznose tijekom medijacije. Uspješna medijacija znači najbolju reintegraciju u društvo počinitelja i žrtve.⁴² Bitno je reći da je Norveška Hrvatskoj dala pozitivan poticaj za daljnji razvoj medijacije u okviru putem financiranja projekta Ministarstva pravosuđa i uprave RH 'Unapređenje sustava sudskog mirenja'⁴³. Postoje razlike u odnosu na medijaciju u Hrvatskoj, budući da je Hrvatska prihvatila i izgradila sistem medijacije u odnosu na maloljetne počinitelje prema austrijskom i njemačkom modelu.⁴⁴ Na primjer, prema norveškom modelu, državni odvjetnik ima pravo ne

³⁹ Zakon o izvršenju sankcija izrečenih za kaznena djela, privredne prijestupe i prekršaje ("Narodne novine" br. 21/74., 39/74., 55/88., 19/90., 26/93., 66/93., 29/94., 111/97., 128/99., 128/99., 73/00., 27/01., 128/99., 55/00., 59/00., 129/00., 109/03., 153/09.)

⁴⁰ Kazneni zakon ("Narodne novine" br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22.)

⁴¹ Zakon o mirenju ("Narodne novine" br. 18/11.)

⁴² Aleksandar Maršavelski, Kornelija Ivanušić: Restorativna pravda u kaznenopravnoj teoriji i praksi, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 28, broj 2/2021, str. 473-505., str. 484., 485.

⁴³ <https://mpu.gov.hr/istaknute-teme/projekti/norveski-financijski-mehanizam/unapredjenje-sustava-sudskog-mirenja/22073>

⁴⁴ Nivex Koller-Trbović, Vesna Gmaz-Luški: Primjena izvansudske nagodbe (medijacija) u pretkaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnim osobama, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 13, broj 2/2006, str. 933-956. str. 933.

pokrenuti kazneni postupak, ukoliko žrtva ne pristane sudjelovati u medijaciji.⁴⁵ Također, medijacija, kao posebna obveza, može biti određena uz uvjetnu osudu ili umjesto kazne, kao sankcija prema maloljetnim počiniteljima.⁴⁶

Slično kao kod nas, u Italiji je medijacija u kaznenom pravu moguća u slučaju kaznenih djela koja se progone po privatnoj tužbi te u slučaju maloljetničke delinkvencije.⁴⁷ Portugal ima zaseban propis o medijaciji – Zakon o medijaciji⁴⁸, koji regulira medijaciju u građanskom i trgovačkom pravu, no taj zakon isključuje primjenu medijacije u kaznenim stvarima,⁴⁹ premda ona postoji u drugom zakonu⁵⁰. Za medijaciju je nadležan državni ured za alternativno rješavanje sporova koji je jedan od odjela portugalskog Ministarstva pravosuđa, što znači da su medijacije vođene pod državnim nadzorom.⁵¹ U Portugalu postoji javna i privatna medijacija, a medijacija u kaznenim stvarima dio je javnog prava, u nadležnosti je Ministarstva pravosuđa te je besplatna.⁵²

Nizozemski zakoni ne isključuju mogućnost medijacije u kaznenom postupku tako da je ona moguća bez obzira na to koje je kazneno djelo počinjeno, odnosno koja je kazna propisana za to djelo.⁵³ Osim žrtve i počinitelja, medijaciju mogu predložiti sud, državni odvjetnik, te posredno, odvjetnici i Ured za probaciju, a ona se odvija u posebnim uredima za medijaciju koji su osnovani u okviru sudova.⁵⁴ Provođe se pojedinačni povjerljivi sastanci i kad se utvrde bitni sastojci sporazuma provodi se sastanak uz sudjelovanje obostrano, počinitelja i žrtve, te dva

⁴⁵ Aleksandar Maršavelski, Kornelija Ivanušić: Restorativna pravda u kaznenopravnoj teoriji i praksi, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 28, broj 2/2021, str. 473-505., str. 484., 485.

⁴⁶ Ibid

⁴⁷ Reana Bezić : Mediation in the light of a restorative justice concept with the focus on Croatian model, 2023., 1.-32., p. 10.

⁴⁸ Law of Mediation 5/12, Mediation in Civil and Commercial Matters

⁴⁹ Assist. Prof. Dr. Reana Bezić : Mediation in the light of a restorative justice concept with the focus on Croatian model, 2023., 1.-32. p. 11.

⁵⁰ Law n. 21/2007

⁵¹ https://www.peacebuilder.io/ewExternalFiles/Overview_on_mediation_and_enforcement_of_agreements_2012.pdf

⁵² https://e-justice.europa.eu/64/EN/mediation_in_eu_countries?PORTUGAL&clang=hr

⁵³ Aleksandar Maršavelski, Kornelija Ivanušić: Restorativna pravda u kaznenopravnoj teoriji i praksi, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 28, broj 2/2021, str. 473-505., str. 486.

⁵⁴ Ibid

medijatora. Na kraju, oni zajednički utvrđuju sadržaj svog pisanog sporazuma i njegovim potpisivanjem postupak medijacije završava. Takav sporazum će biti pohranjen u kazneni spis, a sud i državni odvjetnik uzet će ga obzir pri odlučivanju iz svoje nadležnosti.⁵⁵ Naravno, kao i u svakom dosad spomenutom pravnom sustavu, medijacija je dobrovoljna te je moguća samo ako obje stranke pristanu na sudjelovanje.

Iz prikazanog slijedi da je medijacija u Europi različito regulirana. U pojedinim državama to je postupak osmišljen i strukturiran od privatnih institucija i udruženja, dok je u drugima država ta koja ima određenu ovlast organizacije i kontrole postupka. Čini se da Nizozemska i Norveška prednjače u razvoju sustava restorativne pravde, no sve navedene države prihvatile su Preporuku R (2018)8, te aktivno rade na sve češćoj primjeni medijacije, suzbijanju kriminala, smanjenju recidivizma te uspostavi mirne i sigurne zajednice u budućnosti.

2.5. Mogućnost medijacije u kaznenim stvarima u Hrvatskoj

Medijacija u kaznenim stvarima u Hrvatskoj moguća je u slijedećim situacijama: 1) rješavanju sukoba nastalih počinjenjem kaznenih djela maloljetnika i mlađih punoljetnika, 2) kaznenim predmetima pokrenutim po privatnoj tužbi,⁵⁶ 3) kaznenim predmetima pokrenutim po prijedlogu oštećenika i 4) kada žrtva preuzima kazneni progon kao supsidijarni tužitelj.⁵⁷ U prvom slučaju njome se bavi Udruga za izvansudsku nagodbu i posredovanje u kaznenom postupku⁵⁸ zajedno s Državnim odvjetništvom RH, socijalnim radnicima, pedagozima i dr., a u slučaju postupaka pokrenutih po privatnoj tužbi, prijedlogu oštećenika i preuzimanju kaznenog progona od supsidijarnog tužitelja centri za mirenje, a jedan od njih je i Hrvatska udruga za mirenje, HUM.

⁵⁵ Ibid

⁵⁶ <https://medijacija.hr/medijacija-opcenito/>

⁵⁷ Aleksandar Maršavelski, Kornelija Ivanušić: Restorativna pravda u kaznenopravnoj teoriji i praksi, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 28, broj 2/2021, str. 473-505., str. 490.

⁵⁸ <http://www.uisn.hr/index.php?id=sto-je-izvansudska-nagodba>

Maloljetni počinitelji pravno su drugačije tretirani od odraslih, njihov sveukupni pravni položaj drugačiji je, a to je posve očekivano s obzirom na njihovu dob, psihofizički razvoj i sposobnosti. U slučaju počinjenja djela od strane mladih počinitelja kaznenih djela⁵⁹ primjenjuje se ZSM, kao *lex specialis*, u odnosu na KZ i ZKP, a koji predviđa blaže formalne⁶⁰ sankcije, uglavnom sigurnosne mjere, odgojne mjere, koje djeluju preventivno i popravno, a iznimka je izricanje maloljetničkog zatvora.⁶¹ S obzirom da se mlade počinitelje nastoji resocijalizirati, odnosno ponovno uključiti u društvo, a žrtve osloboditi straha i trauma koje su im nanesene počinjenjem kaznenog/kaznenih djela, te ih osloboditi tegotnih i neizvjesnih okolnosti koje nosi kazneni postupak, kao alternativa provođenju kaznenog postupka, uvedena je medijacija, odnosno projekt izvansudske nagodbe. Takav način rješavanja sukoba među mladima u Hrvatskoj razvija se još od 2000. godine, a projekt medijacije/izvansudske nagodbe rezultat je zajedničkog rada Ministarstva rada i socijalne skrbi RH, Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Državnog odvjetništva Republike Hrvatske. Zamisao projekta bila je da se s izvansudskom nagodbom pokuša već u prethodnom postupku povodom odluke državnog odvjetnika o kaznenoj prijavi.⁶² Tako već i Zakon o sudovima za mladež iz 1997⁶³ navodi kako državni odvjetnik može odlučiti ne pokrenuti kazneni progon protiv maloljetnog počinitelja, ukoliko je maloljetnik 'spreman prema vlastitim mogućnostima popraviti ili nadoknaditi štetu nanесenu kaznenim djelom'⁶⁴, a to je moguće u postupku medijacije, u Stručnoj službi za

⁵⁹ Mladi počinitelji kaznenih djela jesu maloljetnici i mlađi punoljetnici. Prema članku 2. Zakona o sudovima za mladež maloljetnik je osoba koja je u vrijeme počinjenja djela navršila četrnaest, a nije navršila osamnaest godina života, a mlađi punoljetnik je osoba koja je u vrijeme počinjenja djela navršila osamnaest, a nije navršila dvadeset i jednu godinu života.

⁶⁰ Nazivaju se formalnim sankcijama jer ih po dovršenom sudskom postupku izriče sud.

⁶¹ Marina Zagorec: Problematika postupanja prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela, Polic. sigur. (Zagreb), godina 26. (2017), broj 4, str. 283-301, str. 284.

⁶² Model izvansudske nagodbe u kaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnicima, Izdavači: Ministarstvo rada i socijalne skrbi RH, Državno odvjetništvo RH i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Urednice : Nivex Koller-Trbović, Božica Cvjetko, Marija Koren-Mrazović, Antonija Žizak, 2003., str. 35.

⁶³ Zakon o sudovima za mladež (1997) ("Narodne novine" br. 111/97., 27/98., 12/02., 84/11.)

⁶⁴ Čl. 64. st. 1. a) Zakon o sudovima za mladež (1997) ("Narodne novine" br. 111/97., 27/98., 12/02., 84/11.)

izvansudsku nagodbu, izvan sudskih okvira.⁶⁵ Danas je u važećem ZSM izričito, u člancima 71. i 72., određeno da državni odvjetnik može odustati od kaznenog progona, a svoj odustanak može uvjetovati 'spremnošću maloljetnika da se uključi u postupak posredovanja kroz izvansudsku nagodbu'. Ukoliko je postupak posredovanja uspješno okončan, odnosno postignuta je nagodba, državni odvjetnik neće pokrenuti kazneni progon.⁶⁶ Više o tijeku, razvoju, fazama i učincima izvansudske nagodbe kod maloljetnika bit će u drugom dijelu rada.

Sljedeća situacija moguće medijacije u kaznenom pravu je medijacija u postupcima kada je podnesena privatna tužba. Privatna tužba podnosi se kada je to propisano KZ-om, a primjerice za sljedeća kaznena djela: tjelesna ozljeda (čl. 117.), prijetnja (čl. 139.), kaznena djela protiv časti i ugleda – uvreda i kleveta (čl. 150.). Dakle, ne radi se o fatalnim kaznenim djelima za koje je potrebno angažiranje represivnog državnog sustava, no i dalje su to ozbiljna djela za koja je moguća kazna zatvora. Prema članku 527. ZKP-a sud može, ukoliko je podnesena privatna tužba, zastati s postupkom i strankama dati određeni rok da se pomire, odnosno uputiti ih mirovnim vijećima radi pokušaja mirenja. Ukoliko mirenje bude uspješno, sud će odbaciti privatnu tužbu. Mirovna vijeća, kako je propisano zakonom, nisu uspostavljena⁶⁷, no to ne znači da se medijacije ne provode, već stranke mogu zatražiti pomoć od udruga za mirenje gdje se medijacije provode uz sudjelovanje medijatora u centrima za mirenje. Također, slično je i u kaznenim predmetima pokrenutim po prijedlogu oštećenika i kada žrtva preuzima kazneni progon kao supsidijarni tužitelj. U KZ-u određena su kaznena djela koja se progone po prijedlogu, npr. zlostavljanje na radu (čl. 133.), nametljivo ponašanje (čl. 140.), neovlašteno otkrivanje profesionalne tajne (čl. 145.) itd. te se za takva djela prijedlog za progon podnosi državnom odvjetništvu u roku od tri

⁶⁵ Anja Mirosavljević, Nivex Koller-Trbović, Davorka Lalić-Lukač: Evaluacija uspješnosti izvansudske nagodbe u stručnoj službi za izvansudsku nagodbu Zagreb, Stručni članak, 2010., 77.-95., str. 77.

⁶⁶ Čl. 71. Zakon o sudovima za mladež ("Narodne novine" br. 84/11., 143/12., 148/13., 56/15., 126/19.)

⁶⁷ Aleksandar Maršavelski, Kornelija Ivanušić: Restorativna pravda u kaznenopravnoj teoriji i praksi, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 28, broj 2/2021, str. 473-505., str. 490.

mjeseca od dana kad je ovlaštena fizička ili pravna osoba saznala za kazneno djelo i počinitelja.⁶⁸

I prije i poslije tog roka, stranke imaju mogućnost sudjelovati u medijaciji i pomiriti se, a ako se to dogodi, državni odvjetnik će odustati od kaznenog progona. Isto tako, žrtva može sudjelovati u kaznenom postupku u svojstvu supsidijarnog tužitelja.⁶⁹ Radi se o tome da žrtva preuzima kazneni progon od državnog odvjetnika⁷⁰, u slučaju da je državni odvjetnik odbacio kaznenu prijavu ili odustao od kaznenog progona. Dakle, i u tom slučaju može doći do mirenja, s obzirom da ishod postupka sada ovisi o supsidijarnom tužitelju.

Iz opisanog, medijacija u kaznenom postupku moguća je u više slučajeva, kako prije pokretanja kaznenog progona, tako i nakon. Uvijek treba imati na umu da je to dobrovoljan postupak i da treba postojati pristanak žrtve i počinitelja. U nastavku težište istraživanja biti će medijacija kod maloljetnika i na koji joj način načelo svrhovitosti utire put.

⁶⁸ Čl. 47. Zakon o kaznenom postupku ("Narodne novine" br. 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. - službeni pročišćeni tekst, 91/12., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/19., 126/19., 80/22.)

⁶⁹ Reana Bezić, Petra Šprem: Zaštita žrtava u kaznenom postupku - praktična implementacija direktive 2012/29/EU Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 27, broj 2/2020, str. 603-635., str. 612.

⁷⁰ Goran Tomašević, Matko Pajčić: Subjekti u kaznenom postupku: pravni položaj žrtve i oštećenika u novom hrvatskom kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 15, broj 2/2008, str. 817-857., str. 824.

3. MALOLJETNICI KAO POČINITELJI KAZNENIH DJELA

Riječ je o posebno osjetljivoj grupi u svakom društvu, različito određenoj po dobnoj granici, a koju je odredila svaka određena država svojom zakonskim regulativom. U našem kaznenom pravu maloljetnici su osobe koje su u vrijeme počinjenja kaznenog djela navršile 14 godina, a nisu navršile 18 godina života. Posebno je osjetljiva s gledišta kad se promatra u svjetlu kriminaliteta. Iako se u Hrvatskoj radi o maloj brojci (stopa maloljetničkog kriminala čini 3-4 % u ukupnoj stopi kriminala u Hrvatskoj) ne treba je zanemariti.⁷¹

3.1. Fenomenološki aspekti maloljetničke delinkvencije

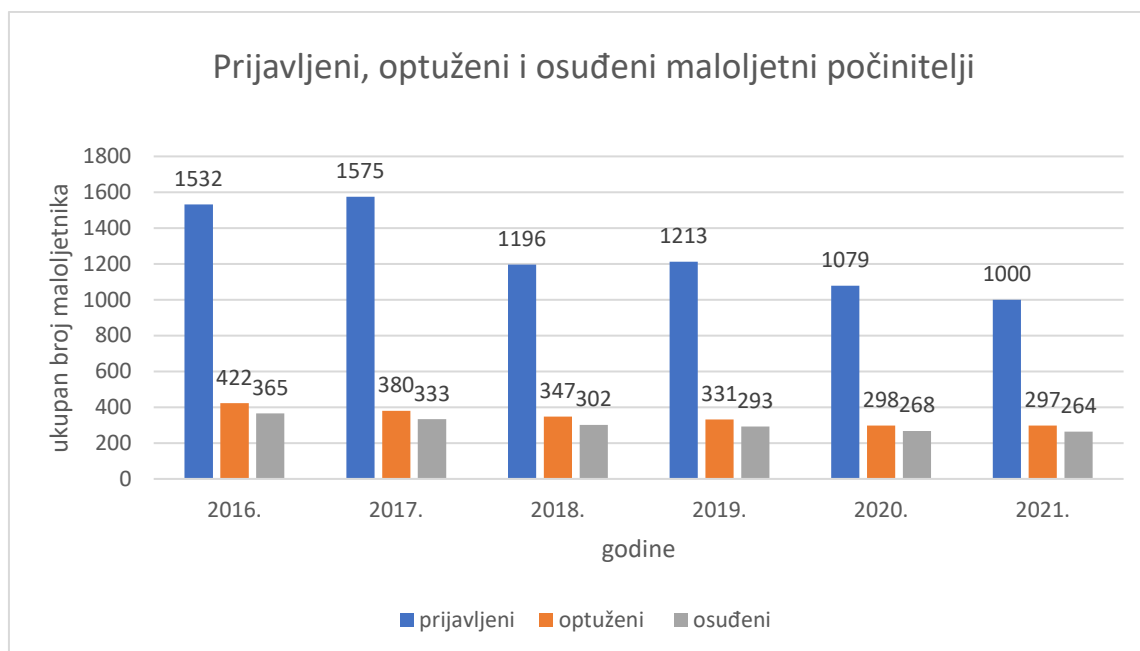
Fenomenologija maloljetničke delinkvencije je učenje o pojavnim oblicima kažnjivih ponašanja maloljetnih osoba.⁷² Razjašnjava: osobitosti kažnjivih ponašanja, rasprostranjenost, strukturu i dinamiku delinkvencije te različite skupine kažnjivih ponašanja.⁷³ Vođenje evidencija o broju maloljetnih počinitelja, vrstama kaznenih djela, dobi počinitelja, vrsti odluke koje su donesene potrebno je pratiti radi svijesti o tome, u kojim aspektima treba najviše poraditi u sprječavanju daljnjeg činjenja kaznenih djela, preusmjeravanju delinkventnih ponašanja, obrazovanju osoba koje su zadužene za preodgoj maloljetnika i nakraju mogućnosti individualizacije kazne. Fenomenološke aspekte maloljetničke delinkvencije prikazati ću najprije kroz grafički prikaz⁷⁴ ukupnog broja *prijavljenih, optuženih i osuđenih* maloljetnika za sva kaznena djela kroz godine 2016., 2017., 2018., 2019., 2020. i 2021.

⁷¹ Marta Dragičević Prtenjača, Reana Bezić : Perspektiva uvođenja doktrine doli incapax u hrvatsko maloljetničko kazneno pravo, 1.-37., str. 29.

⁷² Davorka Martinjak, Renata Odeljan, Etiološki i fenomenološki čimbenici maloljetničke delinkvencije, Nastavni materijal za praćenje nastave i pripremanje ispita iz predmeta Kriminalitet djece i maloljetnika, Zagreb 2016., str. 49.

⁷³ Ibid

⁷⁴ Za sve navedene dijagrame korišteni su podaci sa stranice Državnog zavoda za statistiku - <https://dzs.gov.hr/>

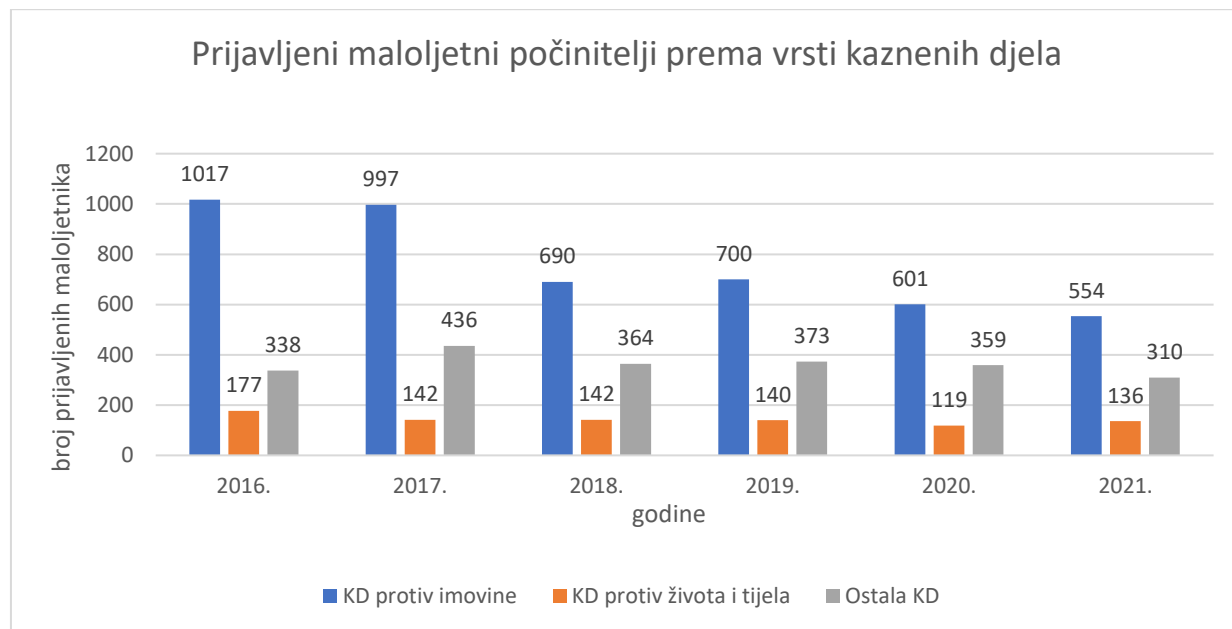
U navedenom dijagramu uočljiv je pad broja maloljetnih počinitelja kroz godine. Najveća razlika u broju maloljetnih počinitelja vidljiva je u 2018. godini u kojoj pad maloljetnih počinitelja iznosi približno 25%. Kroz navedeno razdoblje, najveći je broj prijavljenih maloljetnika, a to su oni maloljetni počinitelji prema kojima je postupak po kaznenoj prijavi te pripremni postupak završen.⁷⁵ Broj optuženih i osuđenih puno je manji i kreće se u vrlo sličnim granicama. To znači da se prema većini maloljetnika uopće ne izrekne sankcija/mjera, već se iz određenih razloga, najčešće razloga svrhovitosti, odustane od kaznenog progona. Osuđeni maloljetnici su oni prema kojima je izrečena kazna maloljetničkog zatvora/pridržaj ili odgojna mjera, a optuženi prema kojima je kazneni postupak pred vijećem pravomoćno završen odlukom kojom je obustavljen postupak pred vijećem ili je izrečena kazna i druga mjera (maloljetnički zatvor ili odgojne mjere)⁷⁶.

Sljedeći dijagram prikazuje broj *prijavljenih* maloljetnika prema vrsti kaznenih djela kroz 2016.,

⁷⁵ https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/SI-1672.pdf, str 8.

⁷⁶ Ibid

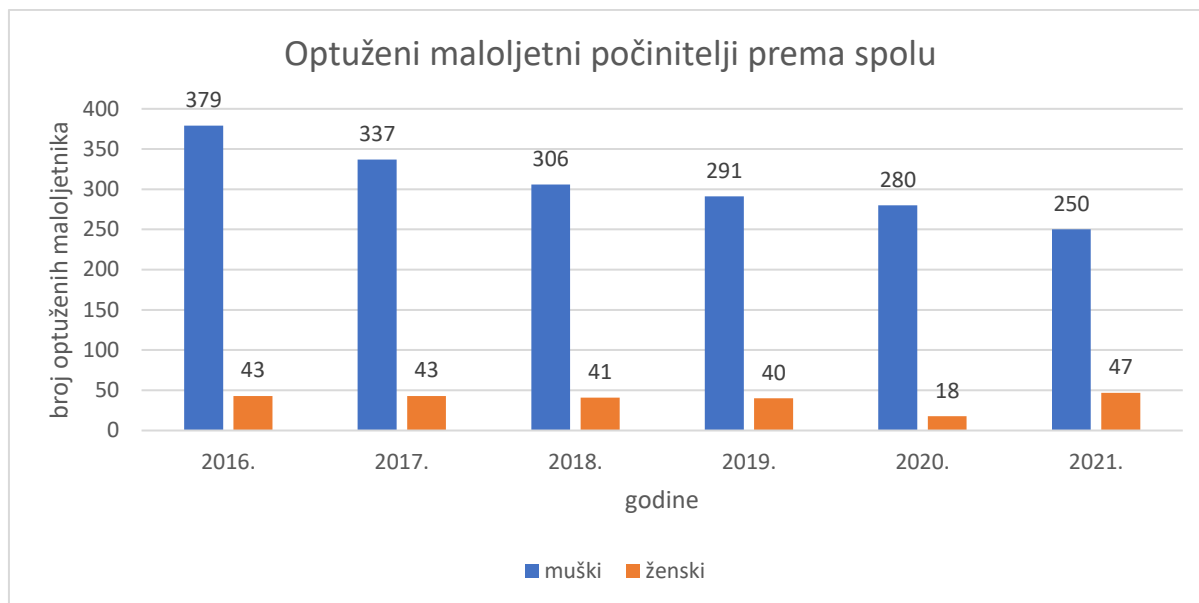
2017., 2018., 2019., 2020. i 2021. godinu.

Što se tiče vrste kaznih djela, stavila sam težište na kaznena djela protiv imovine, kaznena djela protiv života i tijela i ostala kaznena djela (protiv osobne slobode, protiv privatnosti, protiv spolne slobode, protiv braka, obitelji i djece..). Kao i u slučaju punoljetnih počinitelja, najveći je broj kaznenih djela protiv imovine (krađa, teška krađa, razbojništvo, neovlaštena uporaba tuđe stvari, oštećenje tuđe stvari itd.), koja su istovremeno prigodna za primjenu restorativne pravde.⁷⁷ U puno manjem opsegu, zastupljena su ostala kaznena djela i kaznena djela protiv života i tijela od kojih su najčešća kaznena djela tjelesne ozljede i teške tjelesne ozljede.

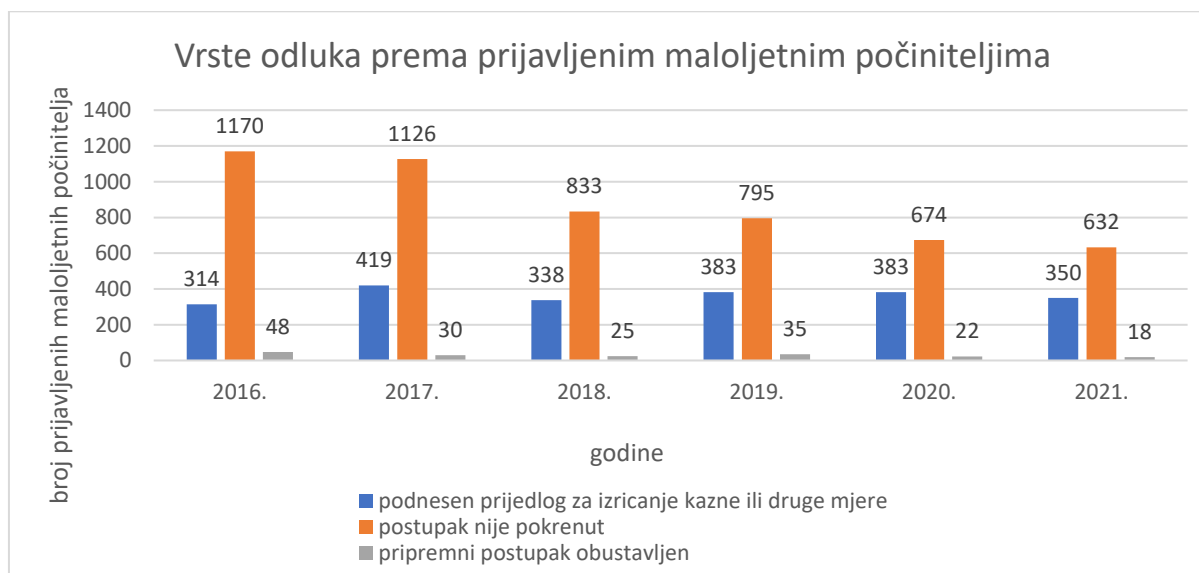
Naredni dijagram prikazuje broj optuženi maloljetnih počinitelja prema spolu u 2016., 2017., 2018., 2019., 2020. i 2021.

⁷⁷ A. Maršavelski, K. Ivanušić: Restorativna pravda u kaznenopravnoj teoriji i praksi, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 28, broj 2/2021, str. 473-505., str. 477.

Velika je razlika u broju muških i ženskih optuženih maloljetnika. Ta razlika jasno je vidljiva svake godine, a iznosi otprilike 85% i više. Dakle, svake je godine za oko 85% više muških optuženih maloljetnika u odnosu na maloljetnice. U odnosu na ostale godine, u 2020. godini posebno je mali broj optuženih maloljetnica, dok je 2021. taj broj ponovno narastao (62%).

Ovaj dijagram prikazuje vrste odluka prema prijavljenim maloljetnim počiniteljima u razdoblju 2016., 2017., 2018., 2019., 2020. i 2021.

Zanimljivo je da prema najvećem broju prijavljenih maloljetnika tokom svih navedenih godina postupak nije uopće pokrenut. To može biti iz sljedećih razloga: ne postoji osnovana sumnja da je maloljetnik počinio kazneno djelo, postoje okolnosti koje isključuju krivnju, radi se o beznačajnom kaznenom djelu, razlozi svrhovitosti, nevjerodostojnost prijave itd. Štoviše, velika je disproporcija između prijavljenih maloljetnika i onih prema kojima je podnesen prijedlog za izricanje kazne ili druge mjere.

U okviru fenomenologije, ne smije se izostaviti fenomen tamne brojke koji obuhvaća kažnjiva ponašanja koja su se ostvarila, ali nisu prijavljena, odnosno evidentirana od državnih tijela te se postavlja pitanje koliko su navedene statistike o kriminalitetu u oprečnosti sa stvarnim stanjem.⁷⁸ Naime, tamnu brojku kriminala mogu razjasniti više kriminološka istraživanja nego li podaci ovlaštenih institucija (policija, državno odvjetništvo, centri za socijalnu skrb, sud itd.), iako i ona imaju nedostataka pa je najbolje kombinirati i kriminološka istraživanja i realne podatke. Valja reći da tamna brojka ima i svoju svijetlu stranu. Što to zapravo znači? 'Prema Popitzu tamna je brojka kriminala zapravo neznanje koje je nužan uvjet funkcioniranja društva. Kada bismo znali za sva bezbrojna kršenja normi, do kojih dolazi svakodnevno i u svim slojevima društva, tada norme više ne bi imale važenje norme, tj. u biti više ni ne bi bile norme.'⁷⁹ S jedne strane kada bi se mogla saznati i registrirati sva kaznena djela koja se dogode oko nas, došli bi do bezizlazne situacije zbog nemogućnosti sankcioniranja kaznenih djela, a s druge strane, zbog činjenice da svatko može činiti i biti sankcioniran, kaznena djela postala bi prihvatljiva u društvu, a kaznenopravna norma bi izgubila svoje značenje i svrhu postojanja.⁸⁰

⁷⁸ Anna-Maria Getoš Kalac, Dalia Pribisalić, mag. Psych, Tamna i svijetla strana tamne brojke kriminala: o izazovima istraživanja nepoznanica i blagoslovu neznanja, izvorni znanstveni rad, rujan 2020., 638.-672., str.638., 641.

⁷⁹ Ibid, str. 662.

⁸⁰ Ibid

3.2. Značaj načela svrhovitosti u postupku prema maloljetnicima

Maloljetničko kazneno pravo već dugi niz godina poznaje načelo svrhovitosti.⁸¹ Iako predstavlja iznimku u postupanju, u praksi je vrlo često korišteno, a ponajviše u postupanju prema maloljetnicima.⁸² Suprotno načelu legaliteta⁸³, temeljem načela svrhovitosti mogući su alternativni načini rješavanja posljedica kaznenog djela, a ono je i zakonski temelj za izvansudsku nagodbu – medijaciju. Načelo svrhovitosti znači da, iako postoji osnovana sumnja da je kazneno djelo počinjeno, državni odvjetnik ipak može odustati od provođenja kaznenog progona, ako smatra da to nije u javnom interesu. Neki od razloga primjene ovog načela jesu mogućnost mirnog rješenja spora, pomirenje između sudionika, ekonomičnost i izbjegavanje kaznenog postupka te posljedica kojom za sobom nosi kazneni postupak, primjerice stigmatizacija i etiketiranje maloljetnika.⁸⁴ Ključnu ulogu u odlučivanju o primjeni tog načela i preusmjeravanju kaznenog postupka ima državni odvjetnik za mladež, sud za mladež i maloljetnik, odnosno njegova volja da ispuni i sudjeluje u posebnim obvezama.⁸⁵ Različite su mogućnosti primjene načela svrhovitosti prema maloljetnicima – u prethodnom postupku i kada je u tijeku izvršenje kazne ili odgojne mjere.

U prethodnom postupku najčešće se primjenjuje gore navedeno načelo, a pojavljuje se u dvije

⁸¹ O načelu svrhovitosti potrebno je govoriti u kontekstu načela legaliteta. To je zato što načelo svrhovitosti predstavlja iznimku od načela legaliteta. Radi se o institutima hrvatskog kaznenog procesnog prava koji su vezani uz pokretanje postupka. Oba načela određuju uvjete koji se moraju ispuniti kako bi državni odvjetnik pokrenuo kazneni progon. Razlika je u tome što će državni odvjetnik, prema načelu legaliteta, morati poduzeti kazneni progon ukoliko su zakonski uvjeti ispunjeni, dok će primjenom načela svrhovitosti poduzeti kazneni progon samo ako je to svrhovito/oportuno glede javnog interesa. Prema: Vlado Sirotić: Primjena načela svrhovitosti iz članka 175. Zakona o kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 13, broj 1/2006, str. 17-58., str. 20.

⁸² Biljana Puharić, Ivana Radić: Primjena načela svrhovitosti u postupanju prema maloljetnicima, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 22, broj 2/2015, str. 635-670., str. 636.

⁸³ Čl. 2. st. 3. Zakona o kaznenom postupku : Ako zakonom nije drukčije propisano, državni odvjetnik je dužan pokrenuti kazneni postupak ako postoji osnovana sumnja da je određena osoba počinila kazneno djelo za koje se kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti, a nema zakonskih smetnji za progon te osobe.

⁸⁴ Biljana Puharić, Ivana Radić: Primjena načela svrhovitosti u postupanju prema maloljetnicima, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 22, broj 2/2015, str. 635-670., str. 653.

⁸⁵ Ibid, str.654.

varijacije; bezuvjetna i uvjetovana svrhovitost. Institut bezuvjetne svrhovitosti moguće je primijeniti samo u slučaju lakših kaznenih djela, a to su prema članku 71. ZSM ona djela za koja je propisana kazna zatvora u trajanju do 5 godina ili novčana kazna. Okolnosti koje su vezane uz odlučivanje državnog odvjetnika o nepokretanju postupka jesu; narav kaznenog djela, okolnosti u kojima je djelo počinjeno, prijašnji život maloljetnika i njegova osobna svojstva.⁸⁶ Tako se u pravilu radi o 'blažim, situacijski uvjetovanim kaznenim djelima, bez elemenata drskosti, nasilja i upornosti.'⁸⁷ Bilo bi poželjno da maloljetnik nije ranije činio kaznena djela, te da prema njemu nije već prethodno primijenjeno načelo svrhovitosti, no ipak to nije zapreka da se ponovno primijeni. Državni odvjetnik to provjerava te od centra za socijalnu skrb traži maloljetnikove podatke vezane uz eventualne poteškoće prilikom odrastanja, obiteljske prilike itd. Ukoliko su uvjeti za primjenu svrhovitosti ispunjeni, daljnji rad na predmetu obavljaju stručni suradnici⁸⁸ te se odlučuje kako u daljnjem tijeku pristupiti i pomoći maloljetniku. Vezano uz kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora u trajanju do 5 godina ili novčana kazna, odlučivanje prema načelu svrhovitosti moguće je i kada je maloljetnik prijavljen za više kaznenih djela, pa tako u članku 72. ZSM-a piše : 'Kad je maloljetnik prijavljen za više kaznenih djela, ali je svrhovito da mu se izrekne maloljetnička sankcija samo za jedno jer pokretanje postupka za druga kaznena djela ne bi bitno utjecalo na odabir maloljetničke sankcije, državni odvjetnik može odlučiti da nema osnove za vođenje kaznenog postupka za ta druga kaznena djela. Ovu odluku državni odvjetnik može donijeti samo u odnosu na kaznena djela za koja je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina.' U ovom slučaju se ipak provodi kazneni postupak, ali samo za ono djelo za koje se smatra da je potrebno i za koje će sankcija imati pozitivan utjecaj na popravljanje

⁸⁶ Čl. 71. st.1 ZSM, ("Narodne novine" br. 84/11., 143/12., 148/13., 56/15., 126/19.)

⁸⁷ Biljana Puharić, Ivana Radić: Primjena načela svrhovitosti u postupanju prema maloljetnicima, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 22, broj 2/2015, str. 635-670., str. 658.

⁸⁸ Defektolozi, radnici centra za socijalnu skrb i psiholozi imaju važnu ulogu u pronalaženju uzroka delinkventnog ponašanja maloljetnika.

ponašanja maloljetnika. Ukoliko je državni odvjetnik odustao od kaznenog progona, o tome treba obavijestiti oštećenika, centar za socijalnu skrb i policiju, ako je podnijela prijavu.⁸⁹

Za medijaciju, izuzetno je važan institut uvjetovane svrhovitosti, s obzirom da je jedan od zakonskih temelja medijacije. Isto kao i kod instituta bezuvjetne svrhovitosti, radi se o kaznenim djelima za koja je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, no o u ovom slučaju, državni odvjetnik svoju odluku da neće pokrenuti postupak uvjetuje jednom ili više posebnih obveza restorativnog karaktera koje maloljetnik mora ispuniti. Navedene su u čl. 72. st. 1. ZSM. To su sljedeće : da se maloljetnik ispriča oštećeniku, da prema vlastitim mogućnostima popravi štetu nanесenu kaznenim djelom, da se uključi u postupak posredovanja kroz izvansudsku nagodbu, da se uključi u rad humanitarnih organizacija ili u poslove komunalnog ili ekološkog značenja, da se uz suglasnost maloljetnikovog zakonskog zastupnika podvrgne postupku odvikavanja od droge ili drugih ovisnosti, da se uključi u pojedinačni ili skupni psihosocijalni tretman u savjetovalištu za mlade, da se radi provjere znanja prometnih propisa uputi u nadležnu ustanovu za osposobljavanje vozača i druge obveze koje su primjerene s obzirom na počinjeno kazneno djelo i osobne i obiteljske prilike maloljetnika. Posebno zanimljiva, za ovaj rad, je obveza uključivanja maloljetnika u postupak posredovanja kroz izvansudsku nagodbu. Tako se posljedice kaznenog djela više ne rješavaju u formalnom sudskom postupku, već kroz nametnutu obvezu - 'alternativnu i neformalnu sankciju'⁹⁰ – izvansudsku nagodbu, odnosno medijacijom. Izvansudska nagodba je moderan i sve češći model rješavanja sporova među maloljetnicima s obzirom na dob, razvoj i najzastupljenija kaznena djela koja čine (imovinska kaznena djela). Obvezu izvansudske nagodbe, u okviru načela svrhovitosti, ovlašten

⁸⁹ Čl. 71. st.3. ZSM, ("Narodne novine" br. 84/11., 143/12., 148/13., 56/15., 126/19.)

⁹⁰ Nivex Koller-Trbović, Vesna Gmaz-Luški: Primjena izvansudske nagodbe (medijacija) u pretkaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnim osobama, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 13, broj 2/2006, str. 933-956., str. 935.

je odrediti isključivo državni odvjetnik,⁹¹ a to sa sobom nosi i veliku odgovornost u smislu ciljeva maloljetničkog kaznenog prava – a to je pozitivan utjecaj na razvoj osobnosti maloljetnika kroz odgojno, preventivno i zaštitno djelovanje.⁹²

Primjena načela svrhovitosti moguća je i kada je u tijeku izvršenje kazne ili odgojne mjere. To je razrađeno u članku 73. ZSM te je navedeno da ukoliko je izvršenje kazne ili odgojne mjere u tijeku ili su te sankcije pravomoćno izrečene, odnosno maloljetnik je odlukom centra za socijalnu skrb smješten u ustanovu socijalne skrbi, državni odvjetnik može odlučiti da nije svrhovito voditi kazneni postupak za drugo, zapravo, novo kazneno djelo, s obzirom na težinu i narav djela i pobude iz kojih je ono počinjeno. Za novo kazneno djelo bitno je procijeniti težinu, narav i pobude iz kojih je počinjeno, a pritom ne postoji ograničenje vezano uz sankciju (novčana kazna, odnosno zatvor u trajanju do pet godina).⁹³

3.3. Medijacija u maloljetničkom kaznenom pravu

Medijaciju, odnosno izvansudsku nagodbu u maloljetničkom kaznenom pravu treba promatrati kao multidisciplinarni postupak s obzirom da su za njenu provedbu nužna znanja iz više znanstvenih područja poput prava, kriminalistike, pedagogije, defektologije itd. Na razvoj izvansudske nagodbe prema maloljetnicima i mlađim punoljetnim osobama uvelike je utjecalo austrijsko i njemačko pravo te je upravo njihov model izvansudske nagodbe bio uzor našem.⁹⁴ Izvansudska nagodba, kao posebna obveza, odnosno neformalna sankcija, svoj zakonski temelj

⁹¹ Aleksandar Maršavelski, Kornelija Ivanušić: Restorativna pravda u kaznenopravnoj teoriji i praksi, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 28, broj 2/2021, str. 473-505., 495.

⁹² Marina Zagorec: Problematika postupanja prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela, Polic. sigur. (Zagreb), godina 26. (2017), broj 4, str. 283-301, str. 284., 285.

⁹³ Biljana Puharić, Ivana Radić: Primjena načela svrhovitosti u postupanju prema maloljetnicima, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 22, broj 2/2015, str. 635-670., str. 667.

⁹⁴ Nivex Koller-Trbović, Vesna Gmaz-Luški: Primjena izvansudske nagodbe (medijacija) u pretkaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnim osobama, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 13, broj 2/2006, str. 933-956., str. 933.

nalazi u čl. 72. st. 1 c) ZSM u kojem stoji da državni odvjetnik može odluku o nepokretanju kaznenog postupka uvjetovati spremnošću maloljetnika da se uključi u postupak posredovanja kroz izvansudsku nagodbu, a radi se o ranije objašnjenom primjeni načela svrhovitosti prema maloljetnicima. Međutim, ta posebna obveza je dobrovoljna i maloljetnika se, a niti žrtvu, ne može prisiliti da pristane sudjelovati u njoj. Radi jasnoće materije navest ću kriterije koje je potrebno ispuniti za početak i uspješnu provedbu izvansudske nagodbe: 1) visok stupanj izvjesnosti da je maloljetnik ili mlađi punoljetnik počinio kazneno djelo, a to je osnova i za pokretanje kaznenog postupka, 2) da je riječ o lakšem kaznenom djelu, tipičnom mladenačkom deliktu (djelu za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do 5 godina) 3) ne smije se raditi o beznačajnom kaznenom djelu 4) dobrovoljnost i pristanak osumnjičenika i oštećenika, a oštećenik u pravilu treba biti fizička osoba radi subjektivnog osjećaja žrtve prema djelu 5) poželjno je da se radi o prvom kaznenom djelu, ali nije nužno, no ne smije se raditi o planiranom i surovom kaznenom djelu koje ima teške i trajne posljedice za oštećenika 6) odluku o primjeni izvansudske nagodbe donosi isključivo državni odvjetnik, isto kao i odluku o njenom ishodu/uspješnosti.⁹⁵ Ostvarenjem navedenih kriterija izvansudska nagodba može početi. Provode ju 'posrednici', a to su najčešće educirani socijalni pedagog ili socijalni radnik.⁹⁶ Već je navedeno kako postupak izvansudske nagodbe stavlja interese žrtve, tj. oštećenika u prvi plan, a maloljetnik treba prema svojim mogućnostima nadoknaditi štetu počinjenu kaznenim djelom i preuzeti konkretnu odgovornost. Upravo je to i cilj rekonstruktivnog pristupa – obavljanje odnosa i povrat u prijašnje stanje. Ipak, i ako to nije moguće, npr. kod nanošenja tjelesne ozljede, uvrede, kad maloljetnik nema vlastitih novčanih sredstava itd., maloljetnik može na drugi način popraviti

⁹⁵ Model izvansudske nagodbe u kaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnicima, Izdavači: Ministarstvo rada i socijalne skrbi RH, Državno odvjetništvo RH i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Urednice : Nivex Koller-Trbović, Božica Cvjetko, Marija Koren-Mrazović, Antonija Žižak, 2003., str. 35.

⁹⁶ Ibid, str. 39.

štetu, primjerice, isprikom oštećeniku, izvršenjem određenog rada za oštećenika, radom u dobrotvornim organizacijama.⁹⁷ Izvansudska nagodba moguća je i kada je samo jedan počinitelj i kada je djelo počinilo više suučesnika, premda, radi jednakih pozicija i ravnomjerne raspodjele moći tijekom postupka, model izvansudske nagodbe osmišljen je ponajprije za sudionike; počinitelj – žrtva.⁹⁸ Tijekom medijacije bitna je potpora i svih ostalih sudionika; stručnih službi, posrednika, pedagoga, socijalnih pedagoga i roditelja koji djecu dalje kroz razgovor usmjeravaju i te im daju iskrenu podršku radi potpunog 'zacjeljivanja rana' prouzrokovanim kaznenim djelom, (i počinitelju i oštećeniku), i cijelim procesom. Za slučaj da oštećenik ne pristane na izvansudsku nagodbu, državni odvjetnik može odlučiti o izvršavanju neke druge posebne obveze, a odustanak oštećenika, u svakom slučaju, ne smije biti tegotna okolnost za daljnje postupanje prema maloljetniku.

⁹⁷ Ibid, str. 36.

⁹⁸ Aleksandar Maršavelski, Kornelija Ivanušić: Restorativna pravda u kaznenopravnoj teoriji i praksi, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 28, broj 2/2021, str. 473-505.str. 494.

4. MEDIJACIJA U PRAKSI

Kako je praksa oživotvorenje teorije i metoda kojom se lakše pamti, postupak i trajanje posredovanja opisati ću kroz primjer⁹⁹ posredovanja u izvansudskoj nagodbi. Postupak posredovanja provodi se u Stručnoj službi za izvansudsku nagodbu, a provode ju za to posebno educirani posrednici. Sve započinje kaznenom prijavom policije, iz koje vidimo o kojem se kaznenom djelu radi. U ovom slučaju, riječ je o kaznenom djelu krađe na štetu fizičke osobe. Radilo se o krađi mobitela iz kombi vozila ispred osnovne škole, a materijalna šteta iznosi 1.600,00 kn. Državni odvjetnik, ukoliko su ispunjeni ranije navedeni kriteriji, upućuje predmet stručnom suradniku (socijalni radnik, socijalni pedagog) na razmatranje. Stručni suradnik iz državnog odvjetništva uz provjeru kriterija, šalje presliku kaznene prijave i zahtjev Stručnoj službi za izvansudsku nagodbu te informira nadležni centar za socijalnu skrb i provjerava je li bilo ranijih intervencija centra za socijalnu skrb prema maloljetnom počinitelju. U zahtjevu za posredovanje potrebno je naznačiti rok u kojem maloljetnik mora izvršiti posebnu obvezu, a radi dobrog funkcioniranja i uspješnog postupka posredovanja potrebna je komunikacija između posrednika i stručnog suradnika u državnom odvjetništvu. U Stručnoj službi za izvansudsku nagodbu postupak posredovanja započinje razgovorom s osumnjičenikom/maloljetnikom. To je zato što, ako bi žrtva pristala sudjelovati u medijaciji, a počinitelj ne, otvorena je mogućnost viktimizacija žrtve.¹⁰⁰ Maloljetnik koji je počinio kazneno djelo krađe dolazi s majkom i oboje su suglasni da se upuštaju u postupak posredovanja. Maloljetnik iskazuje žaljenje i nelagodu zbog počinjenog djela, detaljno opisuje djelo i osjeća je tijekom i nakon počinjenja te iskazuje volju za

⁹⁹ Primjer medijacije preuzet je iz knjige: Model izvansudske nagodbe u kaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnicima, Izdavači: Ministarstvo rada i socijalne skrbi RH, Državno odvjetništvo RH i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Urednice : Nivex Koller-Trbović, Božica Cvjetko, Marija Koren-Mrazović, Antonija Žižak, 2003., str. 145.-149.

¹⁰⁰ Aleksandar Maršavelski, Kornelija Ivanušić: Restorativna pravda u kaznenopravnoj teoriji i praksi, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 28, broj 2/2021, str. 473-505. str. 495.

popravkom materijalne štete. Odlučan je susresti se s oštećenikom i ispričati mu se. Prihvaća uputu razmisliti kako će se iskupiti oštećeniku. Nedugo zatim, slijedi prvi razgovor s oštećenikom. Oštećenik dolazi prema prethodno poslanom službenom pozivu. Zanima se za razgovor i saslušava posrednika koji ga upoznaje s postupkom. Govori kako bi volio upoznati maloljetnika i suglasan je za postupak posredovanja. Glede naknade štete, nada se novčanom iznosu od 1.600,00 kn ili novom mobitelu. Uz to, kaže kako se nije nadao naknadi štete i da je kazneno djelo prijavio zbog pravne forme, odnosno građanske dužnosti. Ističe da nije osvetoljubive prirode, a veseli ga što se netko brine i o njegovoj strani u postupku. Posrednik je uputio oštećenika da na zajednički razgovor, što je sljedeći korak u postupku, donese račun za mobitel i da promisli o drugim načinima naknade štete. Dva mjeseca kasnije, slijedi zajednički razgovor. U razgovoru je primijenjena metoda zrcala.¹⁰¹ Tijekom početka razgovora maloljetnik pokazuje znakove napetosti, a s vremenom se opustio. Majka maloljetnika je ponekad prekidala maloljetnika, na što ju je posrednik upozorio da to ne radi. Oštećenik je imao puno razumijevanja te je zamolio maloljetnika da mu obeća da više neće činiti kaznena djela. U pogledu naknade štete ističe da je spreman primiti niži iznos, a to je 1.200,00 kn ili novi mobitel. Oštećenik i maloljetnik postigli su sporazum kojim je dogovoreno da se novčani iznos od 1.200,00 kn isplati oštećeniku u dvije rate, u uredu Stručne službe za izvansudsku nagodbu, pri tome će maloljetniku pomoći roditelji, a on će primiti manji džeparac. Također, maloljetnik je obećao da neće više činiti kaznena djela. Sudionici su dali pisanu izjavu o pristanku na izvansudsku nagodbu. Posrednik o zajedničkom razgovoru, sporazumu i isplati prve rate obavještava Općinsko državno odvjetništvo. U narednom vremenu, isplaćena je i druga rata, a nakon toga poslano je završno

¹⁰¹ U metodi zrcala, posrednik ponavlja priču maloljetnika, koju mu je maloljetnik ispričao na prvom razgovoru, i maloljetniku i oštećeniku, a oni ga pri tome ne smiju prekidati. Potom slijedi priča oštećenika. Kasnije mogu postavljati pitanja i razgovarati. Radi se o indirektnoj metodi, s obzirom da posrednik tijekom prvog razgovora pita što smije ispričati, a što ne.

izvješće Općinskom državnom odvjetništvu, nakon čega je državni odvjetnik donio odluku o nepokretanju kaznenog postupka.

Dakle, postupak izvansudske nagodbe koncipiran je u četiri osnovne faze. Prva faza je razgovor s počiniteljem, nakon čega, u drugoj fazi slijedi razgovor s oštećenikom. Treću fazu obilježava zajednički razgovor u kojem se raznim medijacijskim metodama (tandem, zrcala, miješanih parova, pregovaranje oko uloga, poštar, reflektirajući tim)¹⁰² pokušava postići zadovoljstvo obiju strana. Posljednja faza je praćenje i potpora maloljetniku pri izvršenju obveze. Nakon primitka i proučavanja cjelokupne dokumentacije državni odvjetnik donosi konačnu odluku o (ne)pokretanju kaznenog postupka, a ta odluka je u njegovoj isključivoj nadležnosti.

¹⁰² Nivex Koller-Trbović, Vesna Gmaz-Luški: Primjena izvansudske nagodbe (medijacija) u pretkaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnim osobama, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 13, broj 2/2006, str. 933-956., str. 942.

5. ZAKLJUČAK

U ovom radu prikazala sam glavne značajke medijacije kao dijela restorativne pravde uz naglasak na maloljetnike kao posebnu društvenu skupinu.

Smatram da medijacija, u okviru restorativne pravde kao alternativa kaznenom postupku otvara široke mogućnosti primjene, no i dalje je potrebno raditi na njenoj implementaciji u kazneni sustav. Dosadašnja praksa pokazala je da primjena sankcija poput novčane kazne ili kazne zatvora nije dovela do smanjenja kriminaliteta. Trebalo je pronaći način kako uz komunikaciju i viđenje situacije iz različitih očiju, a istovremeno onih koji su konflikt stvorili, pronaći rješenje koje će zaista funkcionirati i biti prekretnica rješavanja sukoba u budućnosti. Radi se o rješenju koje ponajprije vidi žrtvu i njezine potrebe, a ne sankciju počinitelju. Medijacija je izuzetno važna kada se radi o situacijama u kojima su ljudi međusobno ovisni, kao npr. u obitelji, u školi, susjedstvu. U Hrvatskoj se najviše primjenjuje u postupanju prema maloljetnim/mlađim punoljetnim počiniteljima, a cilj medijacije je pomirenje između počinitelja i žrtve kaznenog djela te uspostava socijalnog mira.¹⁰³ Iako medijacija predstavlja inovativno rješenje, ne treba zanemariti ni ulogu izricanja kazni maloljetnim delinkventima, a najviše iz razloga očuvanja pravne sigurnosti.

Stoga je zadatak svakog društva ostvariti ravnotežu između ta dva načina postupanja vodeći prvenstveno računa o interesu maloljetnika i njihovom što bržem, bez trajnih negativnih posljedica, povratku u obitelj, školu i prijateljima, dajući im priliku za kvalitetniju budućnost.

¹⁰³ Model izvansudske nagodbe u kaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnicima, Izdavači: Ministarstvo rada i socijalne skrbi RH, Državno odvjetništvo RH i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Urednice : Nivex Koller-Trbović, Božica Cvjetko, Marija Koren-Mrazović, Antonija Žižak, 2003., str. 8.

6. LITERATURA

- Alan Uzelac, Mirenje kao alternativa suđenju, 1.-12, https://medijacija.hr/wp-content/uploads/2020/04/prof.dr._sc._Alan-Uzelac-Mirenje-kao-alternativa-su%C3%84%E2%80%98enju1.pdf
- Aleksandar Maršavelski, Kornelija Ivanušić: Restorativna pravda u kaznenopravnoj teoriji i praksi, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 28, broj 2/2021, str. 473-505.
- Anna-Maria Getoš Kalac, Dalia Pribisalić, mag. Psych: Tamna i svijetla strana tamne brojke kriminala: o izazovima istraživanja nepoznanica i blagoslovu neznanja, izvorni znanstveni rad, rujan 2020., str. 638.-672.
- Anja Mirosavljević, Nivex Koller-Trbović, Davorka Lalić-Lukač: Evaluacija uspješnosti izvansudske nagodbe u stručnoj službi za izvansudsku nagodbu Zagreb, Stručni članak, 77. - 95., 2010.
- Ante Carić: Provedba standarda UN za maloljetničko pravosuđe u hrvatskom maloljetničkom kaznenom zakonodavstvu, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 43, 1/2006., str. 1.-16.
- Biljana Puharić, Ivana Radić: Primjena načela svrhovitosti u postupanju prema maloljetnicima, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 22, broj 2/2015, str. 635-670.
- Božica Cvjetko, Mladen Singer: Kaznenopravna zaštita djece, Zagreb, 2013.
- Daniel W. Van Ness, An Overview of Restorative Justice around the World, 2005.
Eleventh United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice, Workshop 2: Enhancing Criminal Justice Reform Including Restorative Justice

- Danijela Jažić, Medijacija i međuljudski odnosi, Beograd, 2019.
- Davorka Martinjak, Renata Odeljan, Etiološki i fenomenološki čimbenici maloljetničke delinkvencije, Nastavni materijal za praćenje nastave i pripremanje ispita iz predmeta Kriminalitet djece i maloljetnika, Zagreb 2016.
- Goran Tomašević, Matko Pajčić: Subjekti u kaznenom postupku: pravni položaj žrtve i oštećenika u novom hrvatskom kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 15, broj 2/2008, str. 817-857.
- Igor Bojanić, Marin Mrčela: Svrha kažnjavanja u kontekstu šeste novele Kaznenog zakona, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 13, broj 2/2006, str. 431-449
- Marina Zagorec: Problematika postupanja prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela, Polic. sigur. (Zagreb), godina 26. (2017), broj 4, str. 283-301
- Marta Dragičević Prtenjača, Reana Bezić : Perspektiva uvođenja doktrine doli incapax u hrvatsko maloljetničko kazneno pravo, str. 1-37
- Nina Pečnik, Sukobi i strategije njihova rješavanja, Teorija i metodologija socijalnog rada, 1994., str. 59–65
- Nivex Koller-Trbović, Božica Cvjetko, Marija Koren-Mrazović, Antonija Žižak: Model izvansudske nagodbe u kaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnicima, Izdavači: Ministarstvo rada i socijalne skrbi RH, Državno odvjetništvo RH i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2003.
- Nivex Koller-Trbović, Vesna Gmaz-Luški: Primjena izvansudske nagodbe (medijacija) u pretkaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnim osobama, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 13, broj 2/2006, str. 933-956.

- Paul McCold, Restorative Justice Practice: The State of the Field 1999., International Institute for Restorative Practices Bethlehem, 1999., <https://www.iirp.edu/news/restorative-justice-practice-the-state-of-the-field-1999>
- Reana Bezić : Mediation in the light of a restorative justice concept with the focus on Croatian model, str. 1 – 32., 2023., u objavi
- Reana Bezić, Petra Šprem: Zaštita žrtava u kaznenom postupku - praktična implementacija direktive 2012/29/EU Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 27, broj 2/2020, str. 603-635.
- Vlado Sirotić: Primjena načela svrhovitosti iz članka 175. Zakona o kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 13, broj 1/2006, str. 17-58.
- Zoran Burić: Novi položaj žrtve u kaznenom postupku – u povodu obveze transportiranja odredaba direktive 2012/29/EU u hrvatski kaznenopravni sustav, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 22, broj 2/2015, str. 383-410

Propisi

- DIREKTIVA 2012/29/EU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP
- Kazneni zakon ("Narodne novine" br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22.)
- Okvirna odluka Vijeća od 15. ožujka 2001. o položaju žrtava u kaznenom postupku
- Standardna minimalna pravila Ujedinjenih naroda za primjenu sudskih postupaka prema maloljetnicima iz 1985.
- Zakon o izvršenju sankcija izrečenih za kaznena djela, privredne prijestupe i prekršaje

("Narodne novine" br. 21/74., 39/74., 55/88., 19/90., 26/93., 66/93., 29/94., 111/97., 128/99., 128/99., 73/00., 27/01., 128/99., 55/00., 59/00., 129/00., 109/03., 153/09.)

- Zakon o kaznenom postupku ("Narodne novine" br. 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. - službeni pročišćeni tekst, 91/12., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/19., 126/19., 80/22.)
- Zakon o mirenju ("Narodne novine" br. 18/11.)
- Zakon o sudovima za mladež ("Narodne novine" br. 84/11., 143/12., 148/13., 56/15., 126/19.)

Mrežni izvori

- <https://medijacija.hr/pravilnik-o-medijaciji/>
- <https://medijacija.hr/medijacija-opcenito/>
- <https://mpu.gov.hr/istaknute-teme/projekti/norveski-financijski-mehanizam/unaprjedjenje-sustava-sudskog-mirenja/22073>
- https://www.peacebuilder.io/ewExternalFiles/Overview_on_mediation_and_enforcement_of_agreements_2012.pdf
- https://e-justice.europa.eu/64/EN/mediation_in_eu_countries?PORTUGAL&clang=hr
- <http://www.uisn.hr/index.php?id=sto-je-izvansudska-nagodba>
- https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/SI-1672.pdf